

บทที่ 1

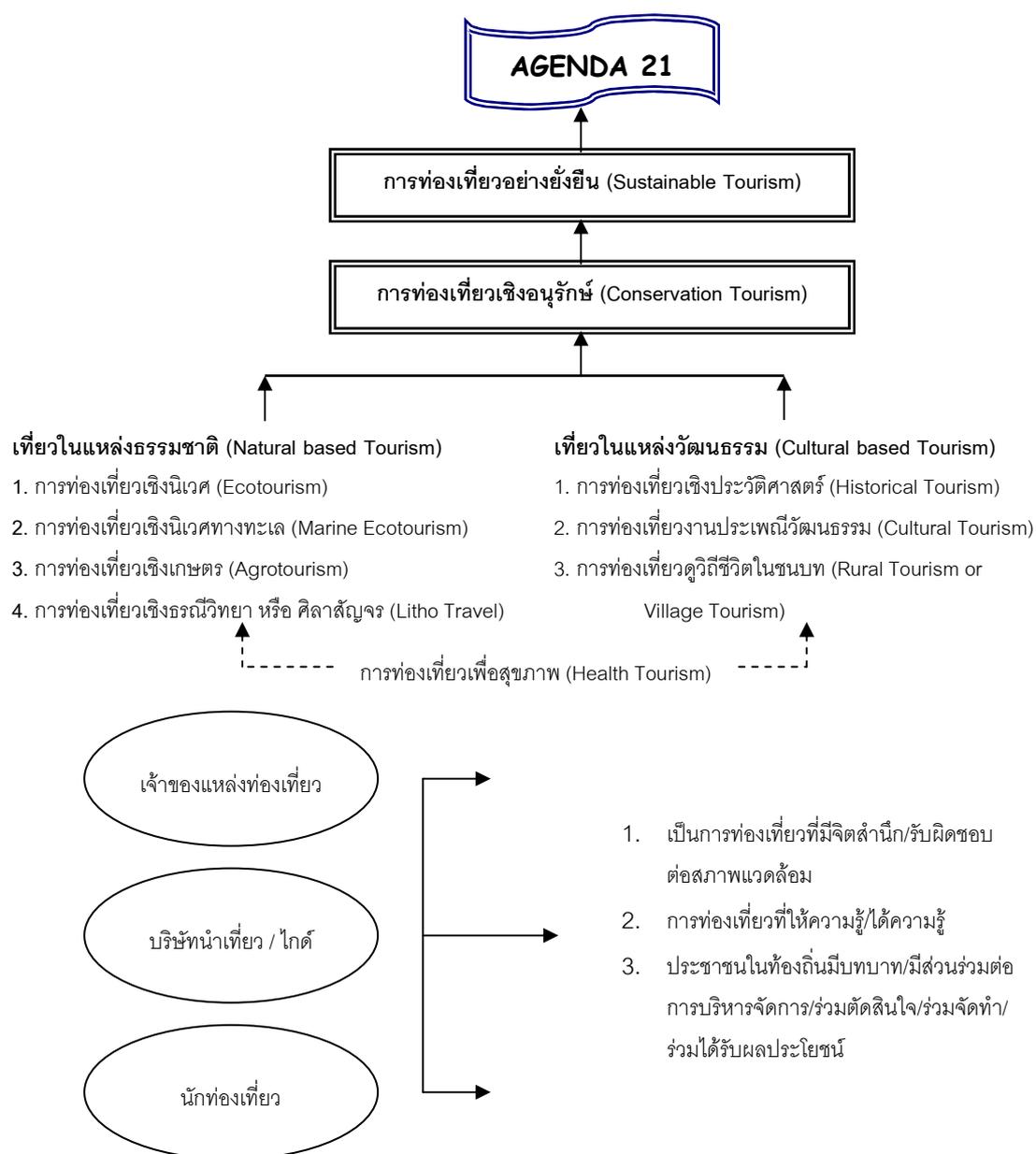
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

แผ่นดินไทยนี้มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่หลากหลายและเหมาะแก่การเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งมีทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจและมาท่องเที่ยวตลอดทั้งปี (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2553) ทรัพยากรทางธรรมชาติเหล่านี้ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ทางระบบนิเวศ อาทิเช่น ภูเขา ถ้ำ น้ำตก ป่าไม้ ทะเล ลำธาร แหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติเหล่านี้จึงเหมาะอย่างยิ่งกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น อาทิเช่น วัด โบราณสถาน เรือไทย และยังมีมรดกทางวัฒนธรรมไทยที่สืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน อาทิเช่น วิถีชีวิต วัฒนธรรมไทย ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย (เกรียงไกร, 2551 : 14) ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเสน่ห์ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว และเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ทำให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว เป็นการกระจายรายได้ไปสู่หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาชนในท้องถิ่นด้วย (นฤมล, 2549 : 19) ทางด้านเศรษฐกิจนั้นรายได้จากการท่องเที่ยว เป็นรายได้ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ กล่าวคือเมื่อเกิดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใด ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะเข้ามาช่วยบริหารจัดการ รวมถึงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เม็ดเงินของนักท่องเที่ยวกระจายไปสู่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและรวมถึงคนในชุมชนด้วย ทางด้านสังคมนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาาระบบสาธารณูปโภคให้ได้มาตรฐาน และปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมา เป็นการช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้ดีขึ้น รวมทั้งช่วยปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน อันจะนำมาซึ่งการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ทรัพยากรอย่างมีจิตสำนึกซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สันติชัย, 2548 : 1) “การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ พร้อมกับรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศ” และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งกับทุกประเทศ เพราะถ้าหากปราศจากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวจะเติบโตตามยุทธศาสตร์และเป็นตัวเร่งให้ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เดิมเสื่อมโทรมสูญสลายไปอย่างรวดเร็ว

สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นเกิดขึ้นจากการประชุมที่เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา ในเดือนมีนาคม ปี พ.ศ. 2535 และจากผลของการประชุมครั้งนั้น ทำให้เกิดแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมโลก (บุญเลิศ, 2548 :284) แสดงดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(ที่มา : รำไพพรรณ, 2547 : 22)

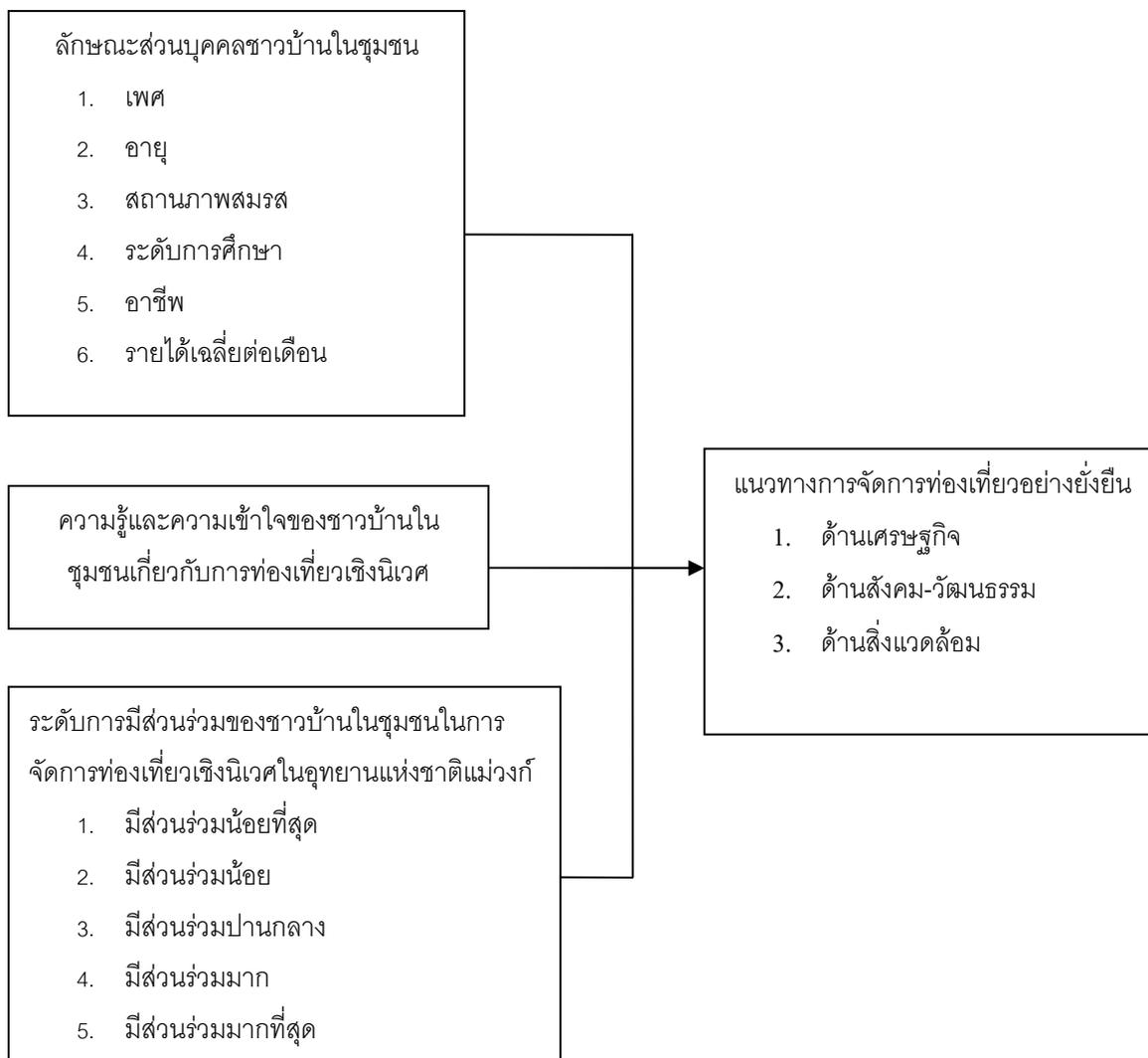
การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาเส้นทางธรรมชาติในเขตอุทยานแห่งชาติแม่วังก์ จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ สำหรับอุทยานแห่งชาติแม่วังก์นั้นมีพื้นที่ครอบคลุม 2 จังหวัด คือ จังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีลำน้ำแม่วังก์เป็นเส้นแบ่งจังหวัดอยู่ในท้องที่จังหวัดกำแพงเพชร ประมาณ 279,050 ไร่ และอยู่ในท้องที่จังหวัดนครสวรรค์ ประมาณ 279,700 ไร่ รวมเนื้อที่ทั้งหมด 558,750 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศประกอบไปด้วยภูเขาสูงชัน สลับซับซ้อน อากาศค่อนข้างหนาวจัด สภาพป่าไม้และสังคมพืช มีทรัพยากรป่าไม้ด้วยกัน 5 ประเภท คือ ป่าดิบเขา ป่าดิบแล้ง ป่าดิบแล้งผสมป่าเบญจพรรณ ส่วนทรัพยากรสัตว์ป่า มีทั้งสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์จำพวกนก สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก และสัตว์จำพวกปลาน้ำจืดทั่วไป มีสถานที่ท่องเที่ยว เช่น แก่งผาคอยนาง ช่องเย็น จุดชมวิวกว๊ากะทิง ชุนน้ำเย็น แก่งลานนกยูง จุดชมวิวมออีหืด สำหรับกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวนิยมได้แก่ การล่องแก่ง ปั่นจักรยาน การเดินป่า การส่องนกและการส่องสัตว์ประเภทอื่น

ปัญหาที่พบในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่วังก์ คือมีการเผาป่า การรุกป่าผิดกฎหมายเพื่อใช้ทำการเกษตร และการล่าสัตว์บางชนิด ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (อุทยานแห่งชาติแม่วังก์, 2554) จึงเป็นที่มาของการทำวิจัยและคำถามการวิจัยในเรื่องพนักงานพิทักษ์ป่ามีการจัดการกับผู้ที่ลักลอบและรุกป่าอย่างไร และชาวบ้านมีส่วนร่วมกับการจัดการพนักงานพิทักษ์ป่าในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร เพราะหากไม่มีการศึกษาวิจัย และปลูกจิตสำนึก การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติย่อมส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศโดยรวม ซึ่งทรัพยากรป่าไม้เป็นต้นกำเนิดของแหล่งน้ำและสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ จะค่อย ๆ สูญสลายและอาจนำมาซึ่งการขาดแคลนทรัพยากรในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแม่วังก์
2. เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพนักงานพิทักษ์ป่าอุทยานแห่งชาติแม่วังก์
3. เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติแม่วังก์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ลักษณะส่วนบุคคลของชาวบ้านในชุมชน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนสามารถร่วมกันทำนายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนได้
2. ความรู้และความเข้าใจของชาวบ้านในชุมชนสามารถทำนายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนได้
3. ระดับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนสามารถทำนายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนได้

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร และอำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพนักงานพิทักษ์ป่าอุทยานแห่งชาติแม่วงก์
2. ด้านการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแม่วงก์
3. ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติแม่วงก์

ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้กำหนดประชากรสำหรับการศึกษาคือได้แก่

1. หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร
2. หัวหน้าหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติแม่วงก์ ที่ มว.4 (แม่เฒ่า) อำเภอแม่วงก์

จังหวัดนครสวรรค์

3. กรรมการที่ปรึกษาอุทยานแห่งชาติแม่วงก์
4. ประชาชนชาวบ้านอำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์
5. สมาชิกชมรมคนรักแม่เฒ่า ผืนป่าตะวันตก
6. ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในตำบลแม่วงก์ ตำบลแม่เฒ่า ตำบลวังซ่าน ตำบลเขาชนกัน

อำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาศึกษา 12 เดือน

นิยามศัพท์

ผู้วิจัยให้ความหมายและจำกัดขอบเขตของศัพท์บางคำเฉพาะของงานวิจัยดังนี้

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การบริหารจัดการท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ ด้านการจัดการที่พนักท่องเที่ยวด้านการจัดการด้านนำเที่ยว ด้านการจัดการอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความรู้และความเข้าใจ หมายถึง ชาวบ้านในชุมชนมีทักษะความรู้และความเข้าใจในการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งรวมถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ และรู้จักวิธีการ

รักษาระบบนิเวศของป่าไม้และสัตว์ป่า ไม่ทำลาย ตลอดจนปกป้องและดูแลผืนป่าและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่

การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การที่ชาวบ้านในชุมชนให้ความร่วมมือร่วมใจในการทำงานหรือทำกิจกรรมร่วมกันตลอดจนร่วมคิดร่วมมือในด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านการให้สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการจัดการความปลอดภัย และด้านการประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแม่วงก์

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง วิธีการหรือแนวทางในการบริหารจัดการท่องเที่ยวให้ครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม – วัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม ในด้านเศรษฐกิจการจัดการท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น ด้านสังคมและวัฒนธรรม ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่งผลให้สังคมของชุมชนนั้นดีขึ้น และด้านสิ่งแวดล้อม ชาวบ้านมองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่ทำลายแต่จะช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบระดับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแม่วงก์
2. ทราบแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพนักงานพิทักษ์ป่าอุทยานแห่งชาติแม่วงก์
3. ทราบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติแม่วงก์